



*„Jugoslovanski delavec“!
Pokaži 8. oktobra, da tedno
veruješ v enotno, nacionalno
Jugoslavijo*

Letna naročnina znaša 40.— Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 23. septembra 1933.

Štev. 38 — Leto II.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Volitve v Delavsko zbornico

Isto velja za takozvano klerikalno listo. Mussolini in Hitler sta z enim udarcem uničila klerikalne pokrete s političnimi tendencami ter je Vatikan brez vsakega resnega protesta vzel te udarce na znanje. Vatikan ima pač pogum, da je nepomirljiv napram nam in Čehoslovaski, kjer pa čuti močno roko, tam se tudi on podvrže tezi: Država nad vse. Na drugi strani pa berite Ponedeljkeva Slovenca in boste videli, koga pusti danes Vatikan na škofijskih stolcih v Gorici, Vidmu, Trstu in Reki. Pred očmi Vatikana gazi Italija temeljne človeške pravice najboljših katolikov — naših zaslužjenih bra-

Bodimo iskreni ter strgajmo krinke z obrazov vseh onih, ki govorijo o socializmu, pa niso socialni v praksi. Delavec ima le eno bodočnost, to bodočnost mu daje država. In prav posebej naš, slovenski delavec nima in ne more imeti nobene bodočnosti izven Jugoslavije. Povsod drugje ga bo zagrnila poplavi nasilnega tučja, povsod drugje bo moral napraviti mesto tujem, nemškemu ali italijanskemu priseljencu. Če kdo, ima ravno naš delavec največ povoda zavzemati se za res enotno, jugoslovansko, partizansko nerazcepilno Jugoslavijo, njegova dolžnost je, da se prizna javno k ideologiji jugoslovanskega nacionalizma in da postane z dušo in srcem jugoslovanski nacionalist. Nobena partija ga ne bo rešila krivic in trpljenja, ki mu povzročajo današnje težke prilike, poleg njih pa še nenasična požrešnost kapitalistov vseh barv in prepričan! Dokler bodo obstojale partije, tako dolgo bo razcepljeno tudi delavstvo, tako dolgo bo to delavstvo plen posameznih partizanskih voditeljev. Zato ima naš slovenski delavec samo ta izhod, da se nacionalizira in da sodeluje preko Narodno-strokovne zveze kot živ in agilni, zato pa tudi odločujoči del enega jugoslovanskega pokreta, ki je na pohodu in ga ne bo zadržal nihče. Ni več časa za premišljanje, na delavstvu je, da dokaže dne 8. novembra t. l. svojo zrelost in da ustvari ta dan svojo lastno nacionalno fronto, ki bo zavalovila kot del jugoslovanskega nacionalnega pokreta preko divnih poljan naše Jugoslavije. Nacionalni delavec in nameščeneec, zavedati se svoje velike misije in storiti svojo dolžnost! I. C.

bojevala razburjena Ljubljana. In če danes po vseh člankih in govorih, ki smo jih čitali in slišali, prav premislimo, kaj je bil bistven uspeh tedanjih dogodkov, bomo rekli, da je **bil to začetek konec slovenske strahopetnosti**, one strahopetnosti, ki so nam jo vtila v dušo in v kri suženjska stoletja in ki so jo izbijali iz naših src in žil vsi veliki naši voditelji od Trubarja dalje, ki je prvi imel pogum stopiti na pot bojevnika, preko Vodnika, ki je dvigal v nas Napoleonovega duha, in Prešerna, upornika in črtomira našega, Levstika, Jurčiča, Stritarja, Majerja-Ziljskega in vseh Ilircov, politikov in govornikov taborskih do Cankarja in vseh modernih revolucionarjev, ki so ravnali našo v stoletjih upognjeno hrbtenico in skušali v nas ubiti to najbolj slovensko lastnost — **strahopetnost**. Le pogledjte, kadar pride hlapec pred svojega gospoda ali zna nastopiti kot svoboden človek, čeprav morda ni več v službi! Zato so trdo zveneje besede hlapca Jerneja izza zapečaka, ko je ugovarjal gospodarju. Koliko se je boril Aškerc z našo narodno dušo, da ji vlije poguma, borbenosti. Vsa njegova borba je boj proti malodušnosti, strahu, bojazni.

Če svojih iščeš ti pravic,
po konci glavo nosi!
Ponižnika ves svet tepta
in le za norca ga ima...
Zahtevaj, nič ne pros!

Proč od Rima

Dim se vali po prej cvetoči pokrajini, ruši in uničuje se narodno premoženje. Sino-vi naroda, ki ljubijo svoj narod, so streljani v hrbet, najboljše požira jetika po konfinacijskih taboriščih. Naša zdrava deca je deležna jetičnih izpljunkov podivjanih in degeneriranih fašističnih hord. Po naših selih, kjer je nekoč veselo odmevalo fantovsko petje, kjer se je bohotno vil rožmarin in nageli, so danes še samo grobovi živih mrtvecev. Ogromna kupa gorja je ta naša sončna zemlja.

Tako je delala in še dela posvetna oblast!
Kaj pa cerkvena?

Narod, kateremu so vzeli vsa prava, narod, ki so mu vzeli šolo, dom in jezik, kam naj se zateče, kje naj išče pomoči? Ve, da se preko teh krivičnih mej nahajajo svobodni bratje, ki čutijo z njim, toda pomagati mu za enkrat ne smejo in ne morejo, ker njihov čas še ni prišel, utrujeni so od borb in zmag in — medsebojnega klanja. Kam naj se zateče naš narod, kje naj išče tolažbe in utehu v teh težkih dneh? Vera, ki je globoko vsidrana v njegovem srcu, zaupanje v Boga sta ga napolnila v cerkev, v to zadnje zavetišče obupanih. Misli je v svoji naivnosti, da bo tu varen pred napadi, da bo mirno in pobožno potožil svoje gorje. Njemu, ki je dejal »Pojdite in učite vse narode v njih jeziku!«. Misli je, da bo tu našel opore in moči, da izdrži neenako borbo do dne, ko bodo prihitali svobodni bratje, da razbijejo težke verige robstva.

Na gorški stolici sedi sivolasi starček
Sedej in gleda razkropljeno in zbegano čredo
ovac, med katero koljejo krvoločni volkovci.
Tolaži svoj ubogi narod in ga hrabri, pravico
uči in potrpljenje ter ljubezen do bližnjega
in Boga. Toda vse molitve ne zaležejo nič, ne
pomaga niti jok in vzdih, saj je narod, ki ga
preganjajo samo raja slovanska. Lateranski
jetnik se osvobodi lastnega robstva, da bi
lahko sinovi njegovega rodu svobodno divjali
tudi po božjih svetiščih in uničili zadnje be-
sedno jugoslovenstva.

V Bazovici padajo mladi heroji ubiti iz pušk, v Gorici omahne strt po strelci iz Rima, iz Vatikana, sivolasi vodnik knezoškoof Sedej. Besne veselja divjajo podivjane horde, nič jim ni več zaprto, tudi cerkve pripadajo njim, saj jim stoji na čelu, saj je poglavar naslednik Sedejev fašist Sirotti.

In vsa slovenska bolest je bila pravzaprav posledica te strahopetnosti... Kakor so bili Nemci bolni od nestrpnosti in jeze, ker niso mogli z enim mahljajem odstraniti te zapreke do Adrije, ki se je tako držala slovenske grude, tako smo bili bolni od slabosti, ker nismo čutili lastne moči, ki jo je bil Bog dodelil Petru Klepu in smo se v imenu neke kulture bali — balkanskega boja, tistega, ki veleval: glavo za glavo, zob za zob. Kakšna sramota prej imeti opravlka s policijo in z gosposko. Po septembarskih dogodkih pa nam je bilo vse eno. Voljino in skoraj dobre volje so ljudje sedeli na zatožnih klopeh, vedeli so, da ni pravice, in vedeli so, kam vodi ta pot. To je bil veliki uspeh teh dni, da so iz nas strahopetec napravili bojevnik in revolucionarjev, ki so prezirali paragrafe in kazni. Saj je iz teh dni rastle mladina, ki je proglasila žrtve kot dolžnost, ne kot nesrečo... Ta nova miselnost je šele omogočala pravi boj za svobodo.

Srečni smo bili pri misli, da slavimo ta spomin že v svoji narodni državi. Kako bi bilo, da ni bilo nje, ki nas je rešila za vselej v svoj objem, da moremo sedaj kot svobodni ljudje gledati na pot, po kateri smo šli in videti vso nevarnost, ki nam je pretila, če ne bi bila v zadnjem trenutku prišla rešitev, ki bi bila nemogoča tudi po septemberskih dneh, ker je bila sila prevelika, da bi jo bili sami premagali.

Ali je ta vera pravilna? Ali bodo ti svobodni bratje storili to, kar oni od nas pričakujejo?

Žalostna nam majka! Gledamo vse gorje naših bratov, vidimo njih počasno in grozno umiranje, vemo, da sta enako kriva oba Rima, papeški in cesarski, toda odgovoriti možko, kot bi bilo vredno svobodnega naroda, ne znamo. Preveč cemeravi smo, težko smo se privadili »Bože Pravde«, našim očem, ki še vedno gledajo krmežljivo v svet, je menda najlepša rumeno-bela zastava, dočim nas modro-belo-rdeča bode v oči, kajti ona menda predstavlja strah, ki nam preti od pravoslavja. Hlapci smo, sužnji, katerim so verige sladko breme, ker nas več ne tišče, ker se grejemo pod toplim svobodnim jugoslovanskim solncem. Tujec, tiran v črni srajci in posvečeni mašniški obleki, morita naš bedni rod, mi jim pa ližemo pete.

Obojamo zločine, ki jih vrše nad našim narodom, toda zdi se mi, da pri tem mislimo, da mora biti tudi to, saj, kar »bog stori vse prav stori«. Drugače si ne moremo predstavljati bedastoče našega časopisja, da na eni in isti strani žigosa divjanje fanatičnega Sirottija in fašističnih tolp, ko pod istimi vestmi pozivajo katoliške Hrvate in Slovence (Jugoslovenci zanje sploh ne obstajajo) na sveto romanje v Rim. Na eni strani vidimo, da sv. oče nima nikake tople besede za našo rajo, da ne stori nič v njeno obrambo, temveč se jo s pomočjo njegove italijanske duhovščine huje uničuje, da pa od pozdravlja mile mu goste iz katoliške hrvatske in jih bodri, da vztrajajo v borbi do konca, do zmage, medtem pa jadikujemo nad tem, ker Sirotti ne bo zamenjan, ker mu sv. stolica ne najde primernega naslednika, ki bi nadaljeval delo v njegovem pravcu.

Ajmo ajmo dinarje zbirajmo, Rimu jih
in Italijanom dajmo.
Sužnji! Sciavi!

Popolnoma pravilne psovke.

Ali so to svobodni bratje, ali so to dosledni možje, ali naj bo tak narod sposoben, da osvobodí nesrečne brate? Ali moremo taki kot smo biti njim up in nada? Ne bratje! Narod, ki hoče, da živi, mora biti krepak, zavedati se mora svojega dostojanstva in časti, vrniti mora milo za drago, zob za zob. Drugače umira in pogine, ker drugega ni vreden. Krenov svet ne trpi.

Kdo naj odpravi to zlo, kdo naj ozdravi
narod, da bo vreden nad, ki jih vanj stavljajo
nesrečni bratje?

Mi! Jugoslovanski nacionalisti! Mi moramo vstati, spregovoriti moramo, da nas čuje svet, da ne bodo vedno mislili, da smo Slovani ljudje druge vrste, ki ne zaslužijo drugega kot bič in verige.

Globoko spoštujemo versko prepričanje vsakega poedinca in naroda, ravnajoč se po geslu: brat mi mio, koje vere bio, vendar ne smemo dopustiti, da bi peščica ljudi še naprej izpostavljala narod zasmehu Rima, one-ga Rima, ki ima za nas samo svinec, pljunke in različne Sirotiče.

Polni so naši holmi cerkva, v Djakovu
stoji krasna katedrala največjega Jugoslova-
na Strosmajerja, tja naj roma naše ljudstvo
ne v Rim, v katacombe smrti Slovanstva.
Molimo Boga, ki nam je vsem Jugoslovanom

Po septemberskih slavnostih

Slavnosti so končane. CMD je izpolnila svojo dolžnost. Spomeniki, za katerega 25 let nismo vedeli, kje se nahaja in zakaj še ni postavljen, stoji na svojem mestu... Je veličasten in izrazit, tako da bo z jasnimi besedami govoril potomcem, da »bolj od življenja smrt je rodovitna«. Pred stebrom ob stolni cerkvi stoje ženske, ki se vračajo s trga in skušajo prebrati napis, ki bi bil bolj čitljiv, če bi bil krajši. Medaljon se jim zdi, da je preveč naprej nagnjen. Sicer je delo lepo izvršeno. Narodna društva in organizacije, pevi, godbe itd. vse je prispevalo, da je bil spomin onih velikih dni dostojno proslavljen. Časopise je prineslo nekaj spominskih člankov in slik, poročila so bila skoraj pretirana, kar je nepotrebno. Dvomimo namreč, da je bilo na pokopališču toliko občinstva kot pred 25 leti. Ni ga bilo; a oni, ki so tam bili, so bili z dušo in srcem; kajti pred 25 leti je to bila senzacija in masa vedno živi od senzacij — zdaj je šlo za to, da to »senzacijo« v globokosti razmislimo in spoznamo... Masa pa nerada — misli. Govori so bili jedrnat, lepi in krepki, brez sentimentalnosti, polni vere in volje. (Pri stolnici bi bili pač potrebni zvočniki, ker so govorili le najbližji.)

Božanski jesenski dan je dal vsej slovesnosti še svoj poseben sijaj. Nekateri so se pritoževali, da niso bili povabljeni. Morebiti je bolje, da v teh dneh nismo obujali spominov, ki so bolj žalostni kot – septemberski dogodki... Za to bo lahko čas pozneje. Sicer pa mislimo, da so ravno ti dogodki pred 25 leti pokazali, kaj je tisto bistveno, kar deli Slovence v dve fronti...

Nas bolj zanima to, ali je bila slavnost v tej obliki potrebna in ali je dosegla svoj namen. Zgodilo se je, da je profesor v tretji gimnaziji pred slavnostnim dnem načel slučajno to vprašanje in s presenečenjem spoznal, da ves razred ne ve, kaj je Ciril Metodova družba. Par učencev se je oglasilo, da je to družba za revne otroke. Morebiti se čudimo, kako je to mogoče, a to ni bil edini

razred, ki o tem ni vedel skoraj ničesar. Vkljub okrožnici, ki je oznanjala, da se mladina udeležijo spreveda, isti razred n. pr. ni vedel, kaj pomenijo te slavnosti, dasi je bilo komaj teden po ptujski proslavi. O t. zv. septemberskih dogodkih ni bilo med mladino nobenega pravega pojma. Mi vsi mislimo, da izve to mladina iz časopisov ali doma iz razgovorov. Doma pa mislijo, da izve vse to mladina v šoli. V šoli pa to ne spada pravzaprav v noben predmet, kajti narodni jezik — pravijo —, da je samo zaradi jezika, zgodovinar pa omenja te dogodke le mimogrede šele na koncu IV. razreda, ko pride na vrsto narodna zgodovina. Pogosto šolo prehitijo čas in se ravno doba zadnjih 25 let, — ki pravzaprav še ni zgodovina — obdela bolj na kratko... Nam vsem se zdi, da mladina vse to ve, ker vemo mi... Mladina pa je mlada in zanjo je vse to že davna preteklost. Njo danes bolj zanimajo goli in rekordi nego druge javne zadeve, zato je treba, da s takimi slavnostmi obujamo spomin na dogodke, ki tvorijo bistven del naše narodne zgodovine. A ne jezimo se nad mladino, ki je otrok svoje dobe.

»Čemu imate pa te znake?« je vprašala rodoljubna gostilničarka vstopivše goste. »Kaj ne veste, da je spomin septemberskih dogodkov?« — »Ah, kdo se briga za take stvari!«

V takih razmerah ni nič čudnega, če CMD čuti, kako pada zanimanje za našo obrambno delo in da postaja masa čimdalje bolj brezbržižna za narodne stvari. So pa dogodki, ki morajo ostati za vselej bistven del našega narodnega misljenja in čustvovanja in to so dogodki zadnjih 30 let. V teh 30 letih si je že narod sam pisal svojo zgodovino. Ti dogodki določajo smer v našo bodočnost...

Ne slavimo ljudi, ampak dogodke. V tem oziru se opravičeno piše o nedolžnih žrtvah, kajti edino Arnošt Windischer se je v polni meri zavedal, za kaj gre. On je bil idejni borec, ki je prav razumeval boj, ki ga je

eden, in potujmo k poglavarju v Rim, ki je samo in vedno sin ljudstva, ki se mu hoče tuje zemlje in tuje krvi.

Kaj naj po vsem tem iščemo v Rimu, po čemu naj hodimo tja. Mar morda mi rabimo tolažilnih besed, ko lahko svobodno molimo v svobodni domovini. Ne! Nihče ne sme v Rim, na vzhodu je luč, je sonce za Slovansko, zapad pa seje med nas samo smrt in pogin.

Ce hoče kdo v Rim, mu je treba prepričati, vse te ljudi je treba označiti kot izrodke naroda, ki niso vredni zlate svobode. Med nami in Rimom ni kompromisa. Odsli bomo tja takrat, da se porazgovorimo, ko bodo naši prapori zmagonosno stali ob Tilmentu, takrat ko bo naša deca veselo čebljala v sladki materini govorici, ko bo odmevala pesem preko naših brd, ko bodo masčevane in oprane vse krivice, ko bo masčevan Sedej in Bazovica.

Takrat bomo šli v Rim, ko bo ves naš rod svobodni, samo kot osvetniki za krivice in gorje prizadejano našemu narodu, bomo razgovarjali z njimi.

Dokler pa bo naš narod zaničevan in preganjan od »božjih« namestnikov na zemlji, na svoji lastni grudi, ne sme biti Rim za nas

nikakvo sveto mesto, ampak sovražen grad na Petrovi skali, katerega je treba porušiti, da naš rod ne pogine.

Bog je povsod pričujoč, kdor pa hoče častiti po božje človeka, ki ga tepe, ta ni normalen, s takim je treba na varno, da ne bo zapeljeval in sramotil naroda, ki mu še veruje.

Dovolj strašen davek, davek v krvi plačuje naša zaslužena raja tem trinogom, zato ne bomo nikdar dovolili, da bi svobodni Jugoslavlani dajali tem ljudem še drug davek v njihove nenasične bisage, katere oni častijo po božje.

Ne v Rim, proč od tega krvavega Rima nam mora biti zapoved, »saj kdor ponižuje se sam, podlaga je tujčevi peti«.

Jugoslovanski nacionalisti bomo pazili, da ne bodo krivi proroki še nadalje vodili našega ljudstva v smrtno klopko klerikalizma, in bomo vsak poizkus kaznovali, kajti oni, ki ne znajo ceniti narodove časti, nimajo niti lastnega dostojanstva. Nikdar ne bomo dopustili, da bi kdo v znamenju križa zaslužnjal naš narod, ker se dobro zavedamo, da je prva narodna svoboda, in če te ne vidimo dovolj jasno, da se narodu jemlje tudi — vera.

I. K.

Še beseda o naši šoli in vzgoji

V imenu staršev, ki imajo po več otrok v šoli in najbolj čutijo finančne težave zaradi nereda v šolskih knjigah, se zahvaljujem »Pohodu« za to, da se je zavzel za nas in pojasnil to vprašanje s pravih stališč. Toda ena nesreča — pravijo — ne pride nikoli sama in, kakor vse kaže — tudi Vaše besede niso segle vsem dovolj globoko v srce, kajti nekateri profesorji zahtevajo sedaj namesto ene preproste knjige, dve ali pa tri druge, kar bi moglo še pomnožiti stroške slovenskega očeta pri nabavi šolskih knjig. Tudi je vprašanje, ali se profesorji prej, ko kako knjigo naročijo, sami prepričajo, ali je knjiga res nujno potrebna in potrebna, ali odgovarja namenu pouka, ali ne. Kajti pri nekaterih takih knjigah sem v resnici dvomil, ali se bodo dale s pridom rabiti po naših šolah. Ali je res treba n. pr. za nemščino v spodnjih razredih dvoje učnih knjig, če se še ena komaj predela. Ali je treba, da mora učenec kupiti vse, kar se komu zdi, da bo potreboval, čeprav bi se morda dalo izhajati tudi z najnujnejšim. V teh težkih časih pride vse to v poštev. Zato želimo vsi, da je leto zadnje leto tega nereda in da se uvedejo v vse šole enotne, poceni, praktične in porabne učne knjige.

Vsak oče popolnoma soglaša z vami tudi glede knjig v cirilici. Bolj ko kdaj prej visi danes nad vse našo šolo in vzgojo vprašanje — kruha. Prej je študent študiral brez skrbi za bodočnost, na koncu študij ga je čakala služba in le redko se je zgodilo, da je bilo treba čakati na namestitev; oče je z veseljem žrtvoval zadnji gros, saj se je zavedal, da bo sin preskrbljen in da bo lahko živel. Zdaj vsega tega ni: že sedanjost je obupna, bodočnost pa gleda še bolj mrko proti nam. Posebno glede naše ožje domovine je nemogoče pričakovati v doglednem času kako izboljšanje: vse je prenapolnjeno, službi ni, nezaposlenost preti od vseh strani. Treba je torej vso šolo in pouk urediti tako, da bo absolutno naše šole našel lahko mesta drugod. Mi torej ne smemo zaplankati naše šole s samoslovenskim zidom, ki naj bi stal ob Sotli in Kolpi, kajti s tem zidom zapremo

bodočemu absolventu tudi pot v one kraje, kjer bo v svoji narodni državi našel svoje delo in svoj kruh! Danes je neumno koga strašiti z Makedonijo, ko so razni izletniki potrdili, da je to zelo lepa in zanimiva pokrajina in bomo lahko srečni in zadovoljni, če bodo naši otroci tam našli svoje košček kruha, kakor so ga našli tudi naši naselniki iz Primorja. Le široka državna in nacionalna vzgoja more usposobiti našo mladino, da se bo počutila povsod doma in da bo zmogla služiti svoji državi na vseh postojankah in v vsaki pokrajini. Časi postajajo čim dalje bolj resni in čuti jih tudi naša mladina. Zato mislim, da ne bo več nasadala raznim agitatorjem, ki so njo vprižarjali one sramotne protidržavne orgije, ki so najbolj bolele nas očete, ko smo se spomnili vseh naših bojev za svobodo in smo videli, da mladina ne zna ceniti niti največjega daru, ki nam ga je prinesla narodna država, to je univerza. Ta univerza, ki bi morala mladini odpirati pogled v svet in jo pripravljati za delo na širokih tleh jugoslovanske zemlje, je postala žrtev omejenih agitatorjev, ki so vprižarjali stavke zaradi enega pisma v cirilici. Zaslepljeni! In mi nacionalni očete smo morali gledati, kako naši sinovi podlegajo tej agitaciji in — vkljub našim ugovorom — razglašajo neko samoslovenstvo kot edino rešitev za slovenski narod! Kakor da bo samoslovenstvo nam odprlo vrata v svet! In če si vprašal, kje so vzroki, da mladina tako malo razume jugoslovanske ideje naše predvojne generacije, si nehoče dobil odgovor: Krivda leži na srednji šoli, tam ni prave nacionalne vzgoje, zato mladina sledi vsakemu dovolj predrzemu agitatorju, ker mu ne zna ugovarjati. Iz tega se vidi, kakšna važnost so enotni in v pravem duhu pisane knjige v srednji šoli! Kako smešno — dasi žalostno! — je izgledalo vse, kar se je godilo v tem znamenju na ljubljanski univerzi zadnjih par let, ako smo zraven pomislili, da je ta univerza dar onih žrtv, ki so padle za Jugoslavijo in jugoslovenstvo, in da bo ta mladina, ki zdaj proklanja in sramoti, kar je nam svetega, morda nekoč iskala kruha tam, kjer je doma cirilica, in bo

srečna, če ga bo dobila. Zdi se, da to spoznanje še prihaja in da bo pametna mladina iz vsega začetka usmerila ves svoj študij tako, da ji bo odpiral pot povsod, kjer se razprostira naša država, da se torej služba izven Slovenije ne bo smatrala za žrtev, ampak za pravico in dolžnost, ki gre vsakemu Jugoslovancu. Na to pa je treba pripravljati mladino že v srednji šoli. Za tem je treba uveljavljati ono geslo, ki je nekdanje služilo Rimljanom, da Rimljanu nič rimskega ne sme biti tuje; istotako moramo vzgajati našo mladino v tem duhu, da jo bo vodilo geslo: Jugoslovanci sem in nič jugoslovanskega mi ni tuje. To pa je mogoče le s tem, če se mladina privadi domačih pisav, jezikov itd. tako, da ji je pri maturi in po maturi vse eno: slovenščina ali srbohrvaščina, latinica ali cirilica, to se pravi, da zna in razume vse, da čita lahko vsako knjigo in časopis, da se razume in razgovori lahko z vsakim jugoslovanskim človekom in da tudi spoštuje in ljubi vse, kar je našega, bolj ko vse tuje in naše. ... To mora biti cilj jugoslovanske srednje šole in bi bilo prav, da se v tem oziru ne pozna nobene popustljivosti, kajti Jugoslavija bo v bodoče mogla dati dela in kruha le Jugoslovancem. Gledati moramo z vso resnostjo v bodočnost. Ni druge rešine poti! Nobena še tako samostojna Slovenija nas ne reši, ker ne more dati kruha vsem Slovincem. To pa ni nikakoli nesreča. Kot mal del velikega naroda se bomo lahko povsod uveljavili, če bomo na to pripravljani, pripravljati pa mora mladino — šola. Zato je šola. Ne zato, da v nji ozko orientirani ljudje prodajajo svojo slovensko sentimentalnost in odvracajo mladino od onega širokega sveta, ki je in bo njena skupna domovina; ne zato, ampak zato, da v nji mladina dobi razmaha in poleta, da se kljub slovenski maloštevil-

DROBNI SPOMINI.

Poznam rodbino, kjer je bil še v tistih temnih časih avstrijskega hlapčevstva ne le samo slovenski duh, ampak vseslovenski. Septembarski dogodki so planili v otroške duše te družine ko zadnja iskra, ki je na veke podžgala plamen hrepenenja po svobodi. Oče, pokojni dr. Alojzij Kokalj, kot aktiven branilec obožencev, je s tiho zadovoljnostjo zrl na svoje otroke, ne da bi jih z besedami hujskal proti režimu. Molk je bil njegova specifična oznaka. Sovražil je gromeče besedne izlive in zato je le delal, delal za vstajenje našega naroda. Njegov vzgled je vlekel.

Starejši hčerki M. je bilo tedaj deset let in hrepenela je storiti kaj za narodno stvar. In v šolo grede je dejala trem realcem, ki so nemškutarili za njenim hrbtom: »V slovenski beli Ljubljani se govori od zdaj samo slovenski!« Dobila je brce, zlasti od srednjega. Zaprta si je njegov obraz, in kmalu po prevratu ga je videla v jugoslovanski častniški uniformi...

Otroci nacionalistov so po septembarskih dogodkih nosili dalmatinske čepice kot izraz vseslovenskega bratstva. Tako tudi dr. Kokaljevi. Hčerka M. je obiskovala notranjo šolo pri Uršulinkah. Na stopnicah je srečala znanca nemškutarico Sch., gojenko višjega razreda. Ni mogla, da je ni nahnulila s psovko: »Windischer Teufel! M. se je pritožila pri svoji razrednici, ki je bila Slovenka. Ni ji dala odgovora, čez nekaj dni je pa dejala: »Kleine, bete für deine Feinde!« Ta zagrizena sovražnica našega rodu Sch., je menda danes vdova visokega jugoslovanskega oficirja. Če ni ona, je pa njena sestra, kar ne izpremeni bistva...

nosti čuti kot del velike celote, da si s svojim omejenim slovenstvom ne zapira pota v širši jugoslovanski svet, ki je velik in bogat, poln duševnih in prirodnih zakladov, ki bodo vsi naša last, če jih bomo osvojili.

Učne knjige torej niso zadeva, ki naj služi samo pisateljem in založnikom, ampak mora služiti pravi vzgoji in pripravi naše mladine za bodočnost. Danes ne kaže izgubljati časa; čas je drag. Dobra učna knjiga omogoči, da se tvari dobro in pravočasno obdela; naši otroci bodo morda imeli težji boj za obstanek nego mi. Treba jih je na to pripraviti. S stvarkami in demonstracijami ne bodo nikamor prišli; vse je izguba časa. Treba je dela in zopet dela! In vse je v načrtu, ki vodi do uspeha, ne pa po taki zmedenosti, kot smo jo videli doslej. Svoboda je lepa stvar, toda absolutne svobode ni, dokler si mora človek v potu svojega obraza služiti svoj kruh. Vse države dobivajo čim dalje bolj obliko mehaničnega stroja, kjer bo vsak državljan dobil svoje delo in svoj kruh. Morda edino to vodi do rešitve! Poglejmo v Nemčijo, Italijo, ali Rusijo, povsod je že šla na delu, da vzgoji novi narod za novi čas. Tudi mi moramo misliti na bližnjo bodočnost in, če s tega stališča pogledamo našo srednjo šolo, kakor se nam kaže danes, bomo videli, da edino enotna nacionalna in socialna vzgoja, ki mora odsevat iz vseh šolskih knjig, vodi naš mladi narod v novo lepše življenje, kjer ne bodo igrala vlogo malenkostne razlike v jeziku in pisavi, ampak ona velika skupna življenjska vprašanja, v katerih je rešitev nas vseh.

Ta vprašanja pa bodo tem lažje razrešljiva, čim bolj enotna in enaka bodo naša naziranja glede življenja, družbe, naroda in države, katere otroci smo, in zato želimo, da v nji vsi najdemo svojo srečo in blagostanje.

Med vojno je sovraštvo nemčurjev priklopelo do vrhunce in znana ljubljanska nemčurka Sch. je dejala pokojnemu dr. Al. Kokalju, ki je bil v tistih kritičnih časih starosta ljubljanske sokolske župe: »Herr Doktor, nach dem Kriege kein Sokol mehr!« Dr. Kokalj je bil pogledal in dejal slovenski prepričano: »Gospa, Sokol je bil, Sokol je in Sokol bo...« Zaškrpala je z zobmi in odšla. Čudil se je le, da ga ni denuncirala... Vendar je previdnost zlata vredna... in danes znajo njeni vnuki naš narodni jezik... in morda bodo še prav dobri državljani...

Včeraj so videli ti trije in še mnogo drugih predvojnih zakletih sovražnikov našega naroda povorko Sokolov in drugih nacionalnih udruženj... zmago jugoslovanske ideje... Da, da, »tempora mutantur...«

ŠE NEKAJ O NAŠIH IMENIH

V članku »Pohoda« Komedija z našimi imeni, pisec opravičeno kritizira potvarjanje naših imen. Kaj pa naša krstna imena? Poleg tuje robe, tako si naša izvestna javnost kaj rada natika tuja krstna imena, seveda, da je bolj »nobel«. Ivan, Anton, Matija, Nežika itd. so preveč kmetski, vsakdanji, že izven mode. Nadavamo si imena, ki jih ne najdeš v nobeni priliki in koledarju. Saj bomo mogoče nekega dne čitali v kakšnem slovenskem časopisu: »Gdč. Rumba X...«, ker je sedaj ples rumba modern. Gospodje ne bodo trpeli na ugledu, niti bodo gospe in gospodične manj lepe, če se bodo dišile z domaćimi imeni, kakršne so dobili pri krstu. Tudi v tem tiči narodna zavest. Dajmo novorojenčcem slovenska imena, saj jih imamo nebroj jako lepih. Odpravimo ta nedostatek in osamosvojimo se tudi v tem pogledu!

Inž. Ivanović:

SVETSKA KRIZA I NJEZINO REŠENJE

(Predavanje v radu)

Nastavljajući sa izvajanjem moje ekonomske teorije — neću navajati matematske formule i funkcije, koje su navedene u mojoj knjizi »Weltwirtschaftskrise und deren Lösung«; da bi vam ju razjasnio, ali ču nastojati, da ju pomoću reči razumljivo rastumačim. — Te reči ne baziraju na logičnim dedukcijama, već samo na opisivanju matematskih konstatacija.

Prateći točno, bilo koju vrstu sirovine od prasirovine do gotovog fabrikata, uverit će se svatko, da taj gotovi fabrikat sadrži samo manuella i duševna dela, ali nikakvog materijala, te da je cena tog istog fabrikata samo zbroj dohodaka, plaćen ljudima za duševni i manuella rad, koji su direktno ili indirektno zaposleni pri produkciji i razdeli toga fabrikata. — Uzmim jedan svakidnevni primer, pomoću kojeg ću razjasniti navedenu tvrdnju. — Poljoprivrednik, t. j. seljak, prodaje jedan produkt svojeg duševnog i manuelnog rada — jednu sirovinu, n. pr. jednu volovsku kožu, jednome industrijalcu za preradu kože. — Taj industrijalac, pomoću svojih vlastitih uredjenja i pomoću manuelnog i duševnog rada svojih nameštenika pretvara tu sirovinu u pol-fabrikat, te ga prodaje opet drugome industrijalcu, koji ga opet pomoću svojih vlastitih uredjenja, te duševnog i manuelnog rada pretvara u gotovi fabrikat. — Taj isti industrijalac prodaje taj gotovi fabrikat trgovcu, a trgovac potrošaču.

Seljak je dobio za sirovinu n. pr. 500 novčanih jedinica, a za kožina je platio svoj vlastiti duševni i manuella rad, te svojih eventualnih nameštenika, kao i socialne i državne dažbine (poreze). Te dve zadnje navedene institucije plaćaju sa tim novcem svoje nameštenike, dakle cena te sirovine je sastavljena samo iz dohodaka. Taj 500 novčanih jedinica, plaće kod prvog industrijalca kao

izdatki za materijal, koji pak u svojoj suštini pretstavlja samo zbroj dohodaka poslednjeg produkcijskog uredjenja. — Tim izdatcima pridodaje taj industrijalac svoje vlastite dohotke za svoj duševni i manuella rad, koji je u najviše slučajeva pretstavljen sa produkcijskim uredjenjima, takozvane dividende —, te im sumira još izdatke za duševni i manuella rad svojih radnika i nameštenika, kao i socialne i državne dažbine. Na taj način se dobije cena pol-fabrikata n. pr. 2000 novčanih jedinica. — Taj isti pol-fabrikat ili 2000 novčanih jedinica ili zbroj dohodaka u poslednjim produkcijskim i uslužnim uredjenjima, pretstavljaju materijalne izdatke sledećeg produkcijskog uredjenja. — Tim baš navedenim materijalnim izdatcima, pridodaje industrijalac svoje vlastite dohotke za duševni i manuella rad, koji je pretstavljen sa produkcijskim uredjenjima, te izdatke za manuella i duševni rad svojih nameštenika i radnika, kao i socialne i državne dažbine. — Na taj način se dobije cena gotovog fabrikata, kojega industrijalac prodaje trgovcu. K toj ceni fabrikata nadodaje trgovac izdatke za svoj duševni i manuella rad te svojih eventualnih nameštenika, izdatke za prevoz, dakle za promet, te socialne i državne dažbine. — Socialne i državne institucije, te promet i trgovina pretstavljaju u mojoj teoriji takozvane uslužne ekonomske faktore, koji produkciju nemogu niti smanjiti niti povećati, ali su nadomestivo potrebiti za razdelu dobara. — Dohotki tih uslužnih ekonomskih faktora, obremenjuju svaki produkt gospodarske zajednice, t. j. povećavaju cenu istome. — Sa tim dohotcima plaćaju uslužni ekonomski faktori duševni i manuella rad svojih radnika ili nameštenika ili istupaju često puta i kao kupci pojedinih produkata. — Za svaku industriju, koja je u pogonu, sve jedno je tko od nje kupuje robu, da li nameštenik, seljak ili radnik ili sam ekonomski faktor, jer je za industriju samo kupnja merodavna, da bi ista ostala u punome pogonu. — Ja mojim sve cenene poslušaoce, da sami izaberu kojegod žele vrstu robe, te prate njezinu preradu od sirovine u zemlji do gotovog fabrikata, pa će imati sliku još jasniju.

Budući je cena svakog produkta sastavljena samo iz promenljivih ali nejednakih dohodaka različitih ljudi iz raznih ekonomskih faktora, ali uvek sadrži istu množinu manuelnog i duševnog rada, koja se jedino napretkom tehnike menja, to i pretstavljaju u svojoj suštini, cena jednu relativnu a produkt jednu apsolutnu količinu.

Nejednaki dohodci različitih ljudi omogućavaju kupovanje različitih količina i vrsta proizvoda. Po mojoj teoriji pak, opstaje samo tri bitno različita proizvoda i to:

1. proizvod, koji služe za životni standart.
2. proizvodi, koji služe za uzdržavanje i nadomestanje opstojećeg nacionalnog imanja, poznati pod imenom amortizacija.
3. proizvodi, koji služe za povećanje nacionalnog imanja, poznato pod imenom stvaranje kapitala.

Količina produkcije za sva ta tri bitno različita proizvoda, kao i za svakog pojedinog, je potpuno određena po množini uložene nacionalnog imanja u produktivnim uredjenjima i zaposlenim ljudima t. j. za produkciju proizvoda životnog standarda opstaje potpuno određena produkcijska uredjenja i broj zaposlenih ljudi. Taki isti slučaj je u produkciji proizvoda, koja služe za uzdržavanje, nadomestanje i povećavanje opstojećeg nacionalnog imanja. Tako n. p. postoje produkcijska uredjenja n. p. tekstilne naprave, koje produciraju proizvode životnog standarda — odelu. — Za produkciju tekstilnih naprava postoje opet produkcijska uredjenja, koje produciraju tekstilne naprave i delove istih, sa kojima se pak opstojeća tekstilna uredjenja uzdržavaju, nadomestaju i povećavaju.

Budući da cena svakog produkta pretstavlja samo zbroj dohodaka pojedinih ljudi u pojedinim ekonomskim faktorima, to predstavlja i cena celokupne produkcije opet samo zbroj dohodaka od svih ljudi u svima ekonomskim faktorima, te je i za to, kupovna moć gospodarske zajednice potpuno jednaka proizvedenoj produkciji.

Opstoje pak u svakoj gospodarskoj zajednici ljudi sa različitim dohotcima, koji im omogućavaju i različite životne standarde. Povećanje dohodaka za pojedine ljude, može biti

neograničeno ali povećanje životnog standarda imade svojih granica t. j. postoji kod jednog stanovitiog razvika jedan maksimalni životni standart. Usled toga, sve one grupe ljudi, koji imaju manji dohodak, negoli što je njihov željeni životni standart, kupuju i troše samo proizvode životnog standarda, dočim sve one grupe ljudi, koji imaju veći dohodak, negoli što je njihov životni maksimalni standart, kupuju i troše proizvode životnog standarda do postignuća njihovog maksimalnog životnog standarda a ostatak upotrebljavaju za uzdržavanje, nadomestanje i povećavanje opstojećeg nacionalnog imanja.

Budući pak, da je produkcija od tri bitno različita proizvoda, koje baš pre navedene grupe kupuju, potpuno određena sa množinom uložene nacionalnog imanja u produktivnim uredjenjima i sa zaposlenim ljudima, to mogu nastati u svakoj gospodarskoj zajednici samo sledeća dva slučaja:

1. da je produkcija proizvoda životnog standarda prevelika, to mora da se popravi životni standart od svih snizi ili da se povećava radno vreme. Takav slučaj je bio za vreme rata t. j. u tome dobu je bila zaposlenost prevelika.

2. da je produkcija proizvoda životnog standarda prevelika, to mora da se povećaju dohotki svih onih ljudi, koji troše samo proizvode životnog standarda, ili da se skрати radno vreme pri istim dohotcima. Takav je slučaj danas na svetu, koji daje izgled, da je uloženo previše nacionalnog imanja u produktivnim uredjenjima.

Sve one grupe ljudi, koji sa svojim suvišnim dohotcima kupuju nova produkcijska uredjenja n. p. tekstilne naprave t. j. povećavaju nacionalno imanje u produktivnim uredjenjima, prouzrokuju pak, u najbližjoj budućnosti povećanje produkcije tekstilnih proizvoda. Ta ista grupa ljudi niti imade želje a niti može potrošiti povećanu količinu tekstilnih proizvoda, dočim onim drugim grupama ljudi, koji pak imaju želju, nije omogućeno trošiti povećanu produkciju, — te i za to nastaje nesuglasje među produkcijom proizvoda životnog standarda i potrošnjom istih.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Z obhoda

Celje

V znak protesta proti vatikanski politiki napram slovenski in hrvaški manjšini v Primorju ter v odgovor na neupravičeno gonjo rimokatoliških škofov proti jugoslovanskemu Sokolu so prestopili iz rim-kat. vere v pravoslavno sledeči gg.: 1. Rakošek Josip, nadučitelj, Braslovče, 2. Spacapan Fedor, posestnik, Košnica, 3. Spacapan Bogomil, dijak, Košnica, 4. Šrot Ivan, dijak-rudar, Celje, 5. Blane Blagoje, dijak-rudar, Hrastnik, 6. Prašnikar Anton, dijak-rudar, Celje, 7. Videc Josip, rudar, Sv. Jedert, 8. Segel Ivan, zasebnik, Celje, 9. Horjak Dušan, uradnik, Rečica. Nadaljnje priobčitev sledijo.

Koprivnik pri Kočevju

Telovadni nastop mlade sokolske čete v Koprivniku dne 27. avgusta t. l. je kar najimpozantnejše uspel. Največji idealist se ni mogel pred par leti predstavljati takega uspeha. Vse priznanje mali sokolski četi 36 članov in 18 članic, predvsem pa na vsem neustrašenemu narodnemu borcu starosti br. Prinčiču, ki gre preko nestetih ovir s strani tako zvanih »kočevskih lojalnih državljancev« po svoji jasno zaščrtani poti. Na tej slavnosti se je lahko vsak prepričal, da so poročila iz Koprivnika povsem resnična. Kar niso tega dne voditelji kočevske lojalnosti nad vse zgodaj odvedli na neko bližnje romanje, se je potuhnilo po hišah. Da ni vse Koprivnik enak in da je med domačini mnogo častnih izjem, nam je pokazala udeležba. Izredno priznanje črnomaljskemu starosti br. Špiru Vrankoviću, ki je z neumornim trudom organiziral poset preko 200 članov. Gromko vzklikanje z načelom konjenice in mestne godbe črnomaljske, nam je pričal, da razumete težnje Jugoslovenstva na Kočevskem in da ste, z žrtvami pripravljeni, nam stati bratsko ob strani. Gospodu J. Martelancu, kapelniku, kakor tudi vsem ostalim članom godbe za njih celodnevno brezplačno sviranje najlepša hvala. Brez njih bi slavnost ne uspela tako dobro.

Brat starosta g. Lovšin in brat sreski načelnik Platzer, sta privredila nad 110 članov kočevskega Sokola. Oba brata sta lahko ponosna na trud in uspeh, ki sta ga imela z organiziranjem tega izleta. Na sličen način naj tudi ostala matična društva vlivajo pogum svojim mladim sokolskim četam.

Nad 500 udeležencev iz bližnjih in daljnjih krajev je javno pokazalo, da se nacionalna ideja na Kočevskem ne sme več zane-marjati. 350 v povorki stopajočih Sokolov in Sokolic je memento nasprotnikom Sokolstva v Koprivniku.

Člani in članice so skupno izvajali strumno precej težke proste vaje. Na orodju pa so se posebno odlikovali telovadci iz Kočevja. Burnih ovacij je bila deležna deca iz Koprivnika. Po telovadnem nastopu so člani in članice v zboru pričakovali bodrilnih besed bratov starostov zastopanih društev.

Prvi je govoril starosta domače čete brat Prinčič, ki nam je jedrnat orisal postanek in delovanje čete. Da, neizrekljive požrtvovalnosti je bilo treba predvsem od brata staroste, da je šel trud v klasje. Le po isti poti pogumno dalje!

Kratek in jedrnat je bil vzpodbudni govor kočevskega staroste brata Lovšina. Da so bile njegove besede iskrene, je sam časten poset javno potrdil.

Neizbrisni spomin nam ostane govor črnomaljske staroste in meščana Vrankovica, posebno pa ponos: Ne zabimo bratje, da so tekli za ustvaritev Jugoslavije potoki krvi in da stoji temelji svobodne edinstvene domovine na grmadah kosti naših najboljših junakov.

Te besede, izgovorjene javno na zletišču, naj si dobro zapomnijo vsi lojalni ali ne-lojalni v Koprivniku.

Konjice

Pri Bogu, pod Jugoslovani je vse močnejše, tako se je izrazil pred kratkim konjiški arhidijakon Tovornik Franc napram avstrijskemu državljanu g. dr. Emilu Rajakovcu, ko je ta prišel v nadzupniški urad k arhidijakonu in zahteval pojasnilo v zadevi arhidijakona svojih prednikov, katero je arhidijakon prepustil drugi osebi. Najodločnejše obljavo obnašanje Tovornika Franca, ki kot sojamo obnašanje Tovornika Franca, ki kot cerkveni dostojanstvenik podaja napram tujemu državljanu tako izjavo, ki jemlje naši državi ugled in nam škoduje. Prepričani smo, da bo zvedel o tej zadevi tudi ordinarijat v Mariboru in zahtevamo, da tudi vendar enkrat že izjavi konsekvence zoper Tovornika Franca, ki mu bo dana tudi prilika, da opraviči pred oblastvom to izjavo.

KONJISKE RAZMERE PRED SODIŠČEM

V sredo, 13. septembra t. l., se je vršila pred okrožnim sodiščem v Celju izredno zanimiva kazenska razprava zoper konjiškega urarja in avkopodjetnika Fieke Josipa in zoper tajnika Kmečke hranilnice in posojilnice v Konjicah Kuka Alojzija.

Senatu je predsedoval g. sodnik o. s. Bračko Franjo, votanta sta bila g. sodnika o. s. Levčič Valentin in Lesjak Jurij. Obtožbo je zastopal g. državni tožilec dr. Juhart Albin, zasebno udeleženko g. dr. Mejak Ervin, obtožbenca je branil g. dr. Hodžar Jakob. Iz obtožnice je posneti, da je Kuka Alojzij predrugačil zadolžnico z dne 18. IV. 1931., glasom katere je dobil soobtoženi Fieke Josip proti poročilu svojega očeta Fiekeja Alojzija v Kmečki hranilnici in posojilnici v Konjicah posojilo Din 5000.—, tako da je naknadno vstavil v zadolžnico še znesek Din 20.000.— z namero, da bi se ta listina upo-

rabila kot prava. Prenaredil je tudi sejni zapisnik načelstva Kmečke hranilnice od 19. IV. 1931. s tem, da je napravil iz dovoljenega posojila Din 5000.— znesek Din 25.000.— To listino, o kateri je vedel, da je predrugačena, je Kuka Alojzij uporabil s tem, da jo je izročil okrog 20. IV. 1933., po smrti Fiekeja Alojzija, advokatu dr. Macarolu Francu v Konjicah, pravnemu zastopniku in članu nadzorstva Kmečke hranilnice, v svrhu vknjižbe predznambne zastavne pravice za posojilno terjatev v znesku Din 25.000.— s pripadki na posestni polovici pok. Fiekeja Alojzija, vl. št. 322, k. o. Konjice, kar je dr. Macarol tudi izvršil. Fieke Josip je Kuka Alojzija naklepoma zavedel in nasnoval, da je storil ta dejanja.

Soobtoženi Fieke Josip pa se je imel zagovarjati tudi še radi različnih političnih deliktov. Tako je 18. I. 1933. v Konjicah v občinski pisarni oklevetal občinskega redarja ob priliki odnosno glede službenega poslovanja z besedami, da bo napravil ovadbo radi odvzeta revolverja. Dne 18. I. 1933. pa je podal Fieke Josip oblastvu na orožniški stani lažno ovadbo, trdeč, da je ob priliki uradne otvoritve njegovega stanovanja v svrhu izselitve uradno zarubljenega pisalnega stroja po organu občinske uprave pod orožniško asistenco, izginil z mize njegov revolver, vreden Din 400.—, dasi je vedel, da se ni storilo nobeno kaznivo dejanje.

Ko se je zbralo 29. septembra 1933. v Konjicah več ljudi v svrhu demonstracije in jih je orožniški narednik pozval, da se razidejo, Fieke Josip ni slušal povelja na razid. Končno je bil Fieke Josip tudi obtožen, da je pozimi 1933. na svojem stanovanju odvaljal Elektrarni Fala električni tok z namero, da bi druge oškodoval, pri čemer je nastala za Falo škoda v znesku Din 1029. Tako obtožnica!

K razpravi, za katero je vladalo v vsem konjiškem srezu izredno veliko zanimanje, ker je zavod v rokah katoliških mož, je bilo vabljivih 14 prič, med njimi tudi konjiški arhidijakon Tovornik Franc in advokat dr. Macarol Franjo. Oba obtožbenca sta zaničala vsako krivdno in sta pri razpravi zopet spremenila svoj zagovor, kakor sta to storila še prej večkrat tekom preiskave. Tako n. p. se je obtoženi Kuka Alojzij radi prenareje sejnega zapisnika prvotno zagovarjal s tem, da je po spisanju zapisnika s pivnikom posušil znesek Din 5000.—, docim je ostala številka 2 po pivniku nepokrita. Pri glavni razpravi pa se je skliceval na načelnika Kmečke hranilnice Tomana Antona, da mu je isti zaukazal pripisati v sejni zapisnik k znesku Din 5000.— še številko 2, ker je bilo na seji odobreno posojilo Din 25.000.— in ne le Din 5000.—. Glede sestave dolžnega pisma se zagovarja Kuka Alojzij, da gre neobičajni način izpolnitve zadolžnice na rovaš njegove neizvežbanosti, dasiravno je bil služben takrat že več kot 1 leto v zavodu in je imel za sabo tudi zadružni tečaj. Četudi je bilo že pred smrtjo pok. Fiekeja Alojzija, ki je umrl 7. 2. 1933., očitno, da dolžnik, soobtoženi Fieke ne bo mogel plačati svojega dolga pri Kmečki hranilnici, se je vknjižba v zemljiški knjigi v breme Fiekeja Alojzija izvršila šele po njegovi smrti ter je na to zadevo opozoril dr. Macarola baš Kuka Alojzij. Kuka Alojzij se je skliceval kot dokaz, da se je 18. IV. 1931., ko sta prišla soobtoženi Fieke Josip in njegov oče v uradni lokal hranilnice, izpolnila zadolžnica že takrat z zneskom Din 25.000.— in se je poroka tudi opozorilo na ta znesek, na pričo pomožnega hran. tajnika Sosič Ludvika. Tekom postopanja pa se prišlo na dan, da takrat Sosič Ludvik še sploh ni bil služben v tem zavodu in je prišel šele nekaj mesecev pozneje. V ostalem pa pravi Kuka Alojzij, da je bila zadolžnica izpolnjena po navodilih arhidijakona Tovornika in advokata dr. Macarola na Din 25.000.

Obtoženi Fieke Josip pa se zagovarja s tem, da mu je oče jamčil za Din 25.000.— posojila, domači pa so smeli vedeti le za Din 5000.—.

Zagovor obtožencev so potrdile razne priče in to načelnik Kmečke hranilnice Toman Anton, podnačelnik in glavni faktor tega zavoda, arhidijakon Tovornik Franc, dalje pravni zastopnik in član nadzorstva dr. Macarol Franjo, član načelstva in Kukov bratranec Kuka Miha, Fiekejeva žena Ana in končno Vahter Jožef, ki sta ga obtožbenca predlagala kot pričo šele tik pred glavno razpravo in glede katerega je državni tožilec na razpravi ugotovil, da je bil nedavno v preiskavi radi suma deliktov po zakonu o zaščiti varnosti in reda v državi. Priče Struel Anton, Struel Ana, Fieke Josipina, Fieke Alojzij in zlasti priči Markež Franc ter Videc Josip, so zagovor obtožencev ovrgle, na izpovedbo teh prič se opira tudi obsodba obeh obtožencev.

Tekom razprave so prišle na dan nekatere prav zanimive stvari. Tako sta izpovedali priči Struel Ana in Fieke Josipina, da se je obtoženi Fieke Josip, ko mu je njegova mati Fieke Josipina očitala, kaj ji je vendar storil, izrazil par dni nato, ko je prišla vsa zadeva na dan: »Jaz nisem čisto nič storil, vse so oni zgoraj (namreč pri hranilnici), napravili. Jaz sem bil dvakrat pri arhidijakonu in smo vse skombinirali! Na celi stvari popolnoma neprizadeži priči Markež Franjo in Videc Josip sta potrdili, da je Markež Franjo po naročilu Kuka Alojzija nesel zadolžnico, na kateri je bil zapisan znesek Din 5000.—, nakar je Fieke Alojzij še sam prečital počasi zadolžnico in isto podpisal. Zadolžnico pa je po podpisu Markež Franjo izročil obtožnemu Kuku Alojziju, ki je nato izplačal Fiekeju Josipu Din 4705.—. Na vprašanje, kakšno je bilo sploh poslovanje v

Kmečki hranilnici, je Markež Franjo, ki je bit takrat pomožni tajnik Kmečke hranilnice, izpovedal, da ima utis, da ni bilo vedno vse v redu, tako se spominja slučaja, ko je prišel nekega dne v uradni lokal arhidijakon Tovornik, vzel Din 700.— in sam vpisal v blagajniški dnevnik: »Josip Videc, izdatki Din 700.—«, nato pa se je odpeljal nekam z avtomobilom. Ko je prišel pozneje tudi Videc Josip, uslužbenec v Katoliškem domu, v uradni lokal, je Markež Franjo v šali pozval Videcnika, da bo ja danes, ko je dobil Din 700.—, plačal kak liter vina, je Videc Josip začudeno izjavil, da ni sprejel niti dinarja. Fieke Josipina je tudi izpovedala, da je obtoženi Josip Fieke pravil, da mu je arhidijakon rekel: »Josip, le vztrajaj!« Vsled tega se on (namreč Fieke) ne bo umaknil, ker ve, da bo vse dobro šlo.

Glede ostalih deliktov, ki jih je bil obtožen Fieke Josip, so vse tozadavne priče potrdile obtožbo.

Liubezen do grude

Ob neštetihih prilikah je beseda o našem kmetu in tisti, ki imajo srce zanj, so v današnjih, zanj silno težkih časih, polni skrbi. Le kako bi se mu moglo pomagati, kako prikovati ga čvrsto na grudo.

Pa saj jo vendar kmet danes more manj zapuščati, kakor kdajkoli. In vendar se izgublja toliko besedi o tem, kako ga vzgojiti, da bi jo ljubil tako, da bi radi te ljubezni lahko prenašal vse težave, da se ne bi odvajale od nje nobene sile, da ji ga ne bi izneverili nobeni vzroki. Zato, da bodi glavni cilj tudi vzgoji kmetijske mladine: (nekaka, brezpogojna, pesniška) ljubezen do rodne grude (pri čemer prve tri v oklepaju navedenih besed tega načela ali zaradi nespoznanja ali nalašč izpuščajo).

Vse prav, dokler je prav. Vendar pa kmet grude, kakor jo je lačen, ni in ne bo nikoli ljubil prav za voljo ne same, ampak jo ljubi zato, ker mu daje kruh. Materialist je in življenje ga je naučilo, da se svoje službe, dokler more, drži tako krčevito, kot se je držijo drugi poklici — zaradi kruha. Ne torej zato, ker je gruda, ali zato, ker bi mu bila lepša kot žamet in zlato, nego zato, ker mu daje hrano. Ako te ni dovolj, ako so dolgovi in obresti in druge dajatve previsoke, tedaj se ohlaja tudi ta ljubezen. Skoro ena tretjina našega slovenskega kmetkega ljudstva to jasno dokazuje, ker je grudo ne morda radi preslabe platonske ljubezni ali iz neke nepreračunljive nezvestobe do nje, zapustila — šla po svetu; največ v ameriške rudnike, ter fabrike in ni šla na farme, na grudo, niti se ni zopet povrnila k njej nazaj domov.

Vsaka ljubezen gre skozi želodec in tako tudi ljubezen do grude. Ako na grudi ni materialnega obstanka, tedaj tudi nobena ljubezen (razen morebitnih, nenaravnih, redkih izjem) ni tako močna, da bi ji človeka obdržala, ako ima možnost do trajno boljšega življenja drugje.

Zato ne gonite lajne o potrebi vzgoje brezpogojne ljubezni do grude, nego spoznajite, da je naloga vseh tistih oboževalcev ljubezni do grude ta, da delajo na izboljšanju materialnega položaja kmeta s tem

Po daljšem govoru državnega tožilca, za stopnika zas. udeležence Fieke Josipine kot dedinje pok. Fiekeja Alojzija, zoper katero je Kmečka hranilnica med tem tudi že vložila civilno tožbo na plačilo Din 25.677.— s prip., in govoru branilca, je po preko sedemurnem razpravljanju sodišče izreklo obsodbo, po kateri sta obtožbenca kriva vseh dejanj, očitanih jima v obtožbi in se obsoja Fieke Josip na deset mesecev strogega zapor in Din 120.— denarne kazni, ozir. 2 dni zapor, Kuka Alojzij pa na osem mesecev strogega zapor in Din 800.— denarne kazni, ozir. 14 dni zapor ter na plačilo stroškov kazenskega postopanja. Sočasno je sodišče tudi izreklo, da se razveljavi zadolžnica, kolikor presega znesek Din 5000.— in tudi preznamba zastavne pravice v zemljiški knjigi.

Zoper sodbo je prijavil branilec revizijo in priziv ter se bomo k stvari še svoj čas povrnili na k temu procesu napisali tudi primeren komentar.

da ga bolj usposablja za gospodarstvo, da mu vsestransko pomagajo pri njegovih naporih za izboljšanje in ucvrstitve njegove eksistence — ljubezen do grude pa bo rastla in se razvijala sama toliko bolj, v kolikor bo kmet videl lepšo bodočnost uspehom svojega truda in zaščiti svojega dela in tveganja.

Ne glejte v kmetu nekega bitija, ki menda nima drugih potreb, ko ljubezni do grude. Tak je kot vsak drug človek. Ako mu na grudi ni dobro, nekaj časa črno gleda, potem godrnja in končno grudo preklinja in vse tiste z njo, ki ga vežejo na njo.

Opustite tisto romantično gledanje na kmeta, ko se morda ob kapljicah, katere ustvarja, navdušujete za neko abstraktno lepoto in srečo kmetstva na grudi, pa naj bo kakršnakoli in ki je kmetstvo ne pozna ter ne more poznati. Ne prihajate k njemu, kot njegovi visoki dobrotniki, kot da mu pokroviteljsko dajete miloščino, ampak sezifite mu pod roko, kot ljudje človeku, kot ljudje, ki so uverjeni, da mora tudi kmet tako kot oni najprvo živeti, potem šele prihajajo na vrsto druge stvari.

Manj lepo donečih fraz, a več, veliko več spoznavanja in upoštevanja kmetovih križev in težav je, treba in ko jih boste njegovi prijatelji znali videti, tedaj, če imate voljo in ste sposobni, pomagajte, budite, poučujte, organizirajte ga, oproščajte ga parasitov itd. Ne sejte toliko rožic o grudi, angažirajte se v to, da bo kmet za svoje delo prišel do boljšega plačila, onemogočite, da ne bodo tisti, ki ne obdelujejo grude — jemali najmanj dve tretjini tega, kar mora konsument plačati, a kmet dobi komaj boro tretjino. Delujte za večjo družabno veljavo kmeta, dalje da dobi svojo zaščito v nezzgodah in za starost, da kot najmočnejši stan dobi svojo interesno zaščito, svojo Kmetijsko zbornico, ki je edini še nima. Nočemo še dalje naštevati, ker bi bilo preobsežno.

Tu pomagajte! Ko bo kmet na grudi našel človeka vredno eksistence, tedaj jo bo resnično ljubil z vsemi atributi, ker bo vedel zakaj, sedaj pa vaših slavošpevov ljubezni do grude ne smete niti pojmiti, niti jim verjeti in se vam smejeti, ker niti od zraka, niti od lepih fraz, ne more živeti!

Tako se dela

metode političnega udejstvovanja, kot so jih bili vajeni do 6. januarja 1929.!

Naš namen in želja je, da se izloči vse nezdravo in vse, kar škoduje miru in napredku občine!

Delo občinske uprave ni politično v smislu, kakor smo to navajeni slišati, nego je v prvi vrsti socialno in gospodarsko!

Izginiti morajo iz občinskega gospodarstva vsi privilegiji posameznikov in posameznikov, ker občina je skupek vseh posameznikov in vseh stanov, ki morajo imeti enake dolžnosti do svoje občine, a morajo imeti tudi vsi enake pravice! Le tam, kjer se dolžnosti in pravice merijo za vse občane z enakim merilom, le tam, kjer bo vsak občinski odbornik pri vsem svojem delu gledal na koristi vse občine in zastopaljval vedno svoje osebne koristi splošnim dobrinam občine, tam bo tudi vera občanov v poštenost občinskega gospodarstva!

Kakšne ljudi bomo skušali spraviti v občinski odbor?

Občinski odbor ni politični parlament, kjer skušajo razne politične stranke uveljavljati svoj program in vpliv pri upravi državnega gospodarstva, ampak je gospodarski parlament lastne občine, ki ima v okviru obstoječih državnih in samoupravnih zakonov izvesti vse socialne in gospodarske probleme po potrebah svoje občine! Občinska uprava je primarna celica celotne državne uprave in po slabem občinskem gospodarstvu ni mogoče zahtevati dobrega državnega gospodarstva! Zato je dolžnost nas vseh, da pošljemo v občinski odbor može, ki jih bomo lahko zaupali upravo občinske imovine. Od občinskih odbornikov bomo zahtevali, da so dobri gospodarji, da ne uživajo samo zaupanja stanu ali stranke, ki jih delegira, temveč spoštovanje in ugled pri vseh občanah brez razlike! Strankarska politika nima mesta v občinskem gospodarstvu! Zato naj se odstrani iz občinskega zastopa vsi zagrejeni strankarji, ki vidijo povsod le koristi svoje stranke in njenih pripadnikov in to morda celo na škodo drugih občanov! Depolitizacija občinskega gospodarstva je nujna, če hočemo, da se bo povrnila vera občanov v poštenost in nepristranost občinskega gospodarstva!

Jugoslovanska nacionalna stranka, ki je bila osnovana na temelju kraljevega manifesta, naj bi bila izvršiteljica velikih misli, ki jih je kralj vložil v svoj manifest. Kakor povsod, se je tudi v to stranko vrnilo mnogo takih ljudi, ki ali niso poznali duha kraljevega manifesta, ali pa ga niso hoteli poznati! Obremenjeni z mentaliteto nekdanjih političnih strank so prenesli v novo stranko iste

